

دومین همایش ملی افق های نوین در توانمندسازی و توسعه پایدار معماری عمران، گردشگری و محیط زیست شهری و روستایی

۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۴

کاوه زال نژاد^۱

ابوذر سام دلیری^۲

سید محمد شریفی^۳

کمیل کوزه گر^۴

مهرداد ایزک مهر^۵

شهرهای جدید، ضرورت یا تجمّل

چکیده

اگرچه سابقه احداث شهرهای جدید با نقشه قبلی به پیش از میلاد برمی گردد، ولی جنبش نوسهرها به ابتدای قرن بیستم و به پیشنهاد ابنرهودارد (۱۹۲۸-۱۸۵۰) مربوط می شود.

در کشور ایران شهرنشینی نوین از حدود سال ۱۳۰۰ شمسی آغاز شده و احداث نوسهرها در دهه های اخیر و در راستای اسکان سرریزهای جمعیت شهرهای بزرگ و سکونت کارمندان مراکز صنعتی و با اهداف نظامی، سیاسی و اقتصادی مورد توجه قرار گرفته است.

بررسی تجارب برخی از کشورها همچون ایران در زمینه ایجاد شهرهای جدید، نشان دهنده این است که این گونه شهرها در بسیاری موارد به جای اینکه پاسخی به مسائل ناشی از رشد بی رویه کلان شهرها و مشکلات اجتماعی، اقتصادی و محیطی مربوط به آنها باشند، بیشتر به صورت عاملی برای پاک کردن صورت مسأله درآمده اند و خود منشأ پیدایش نارضایتی های جدید در نقاط سکونتی جدید شده اند. از این رو جستجوی علل ناکامی آنها و برنامه ریزی برای رفع کردن این عوامل، از مسائل اجتناب ناپذیر نوسهرهای امروز است.

۱- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری

۲- نویسنده، پژوهشگر و کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی آزاد شهری- عضو باشگاه پژوهشگران جوان دانشگاه اسلامی واحد چالوس- عضو کانون نویسندگان ایران و عضو مهندسين مشاور مازند نقش کيان و مهندسين مشاور طاقستان زنده رود
«بی شک تدوین این مقاله با راهنمایی ارزنده جناب آقای مهندس کاوه زال نژاد انجام گرفته است، جا دارد به رسم ادب از این استاد فرزانه مراتب تقدیر و تشکر را به عمل آوریم.»

pazhoheshgar1391@gmail.com

نویسنده مسؤول مکاتبات ۰۹۱۱۳۹۳۵۹۳۹

۳- دانشجوی کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

۴- دانشجوی کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور

۵- دانشجوی کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

دومین همایش ملی افق های نوین در توانمندسازی و توسعه پایدار

معماری عمران، گردشگری و محیط زیست شهری و روستایی

۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۴

با توجه به مطالب ذکر شده رهیافتی که این مقاله در بر دارد رهیافتی کل نگر و ایده ال گرا نسبت به شهرهای جدید، کنکاشی پیرامون کلیه مسایل حاضر در شهرهای جدید که در عدم رونق این فضاها موثر بوده است را در برمی گیرد.

واژگان کلیدی: تمرکز زدایی، شهرهای جدید، مکانیابی، ساماندهی فضایی

مقدمه

ایجاد شهر از بدو شکل گیری تمدن بشری، همواره مورد نظر دولتمردان قرار گرفته است. احداث این کانون های زیستی، معمولاً با اهداف مختلف، ضوابط تشکیل آن را فراهم می نماید. (منوری و طبیبیان، ۱۳۸۵، ص ۱)

شهرهای جدید (به مفهوم امروزی آن) شهرهایی اند که با مطالعه قبلی احداث می شوند. این شهرها به صورت خوابگاهی و چه اقماری و یا به شکل قطب های توسعه، مراکزی برای جذب جمعیت خواهند بود و قسمت اعظم جمعیت آنها را سرریز جمعیت ما در شهرهای منطقه ای تشکیل خواهند داد. (زنجانی، ۱۳۷۱، ص ۵۰)

بررسی عملکرد شهرهای جدید ایران حاکی از عملکرد ضعیف این شهرها می باشد. عمده ترین مسائل این عملکرد ضعیف را باید به طور مختصر در مواردی از قبیل؛ مشخص نبودن جایگاه این شهرها در سیاست های توسعه شهری، عدم تمکن مالی شرکت های عمران جهت انجام وظایف محول شده و خلاء هویت در شهرهای جدید به دلیل نبود خدمات، امکانات و خصیصه های غرور آفرین که حس مکان و پایداری سکونت در این شهرها را تقویت کند، دانست. جهت بهبود کارکرد و جایگاه این شهرها، تعدیل و رفع این محدودیت ها به عنوان راهبردهای اساسی و تحول آفرین، رهگشا خواهد بود. (بیک محمدی، ۱۳۸۳، ص ۵۶)

به طور کلی هدف اصلی از احداث شهرهای جدید در ایران و جلوگیری از افزایش قیمت زمین و جلوگیری از حاشیه نشینی در شهرهای بزرگ، تمرکز شدید جمعیت شهری در کلان شهرها، اسکان شاغلین بخش صنعت، حل مسئله مسکن، جذب سرریزهای جمعیت شهرهای بزرگ و جلوگیری از تخریب اراضی زراعی در شهرهای بزرگ بوده است. (همان منبع، ص ۵۶)

روش تحقیق

روش تحقیق علمی به روشی گفته می شود که «کلیه وسایل و مراحل جمع آوری سیستماتیک اطلاعات و نحوه تجزیه و تحلیل منطقی آنها را برای نیل به یک هدف معین داشته باشد.» (نبوی،